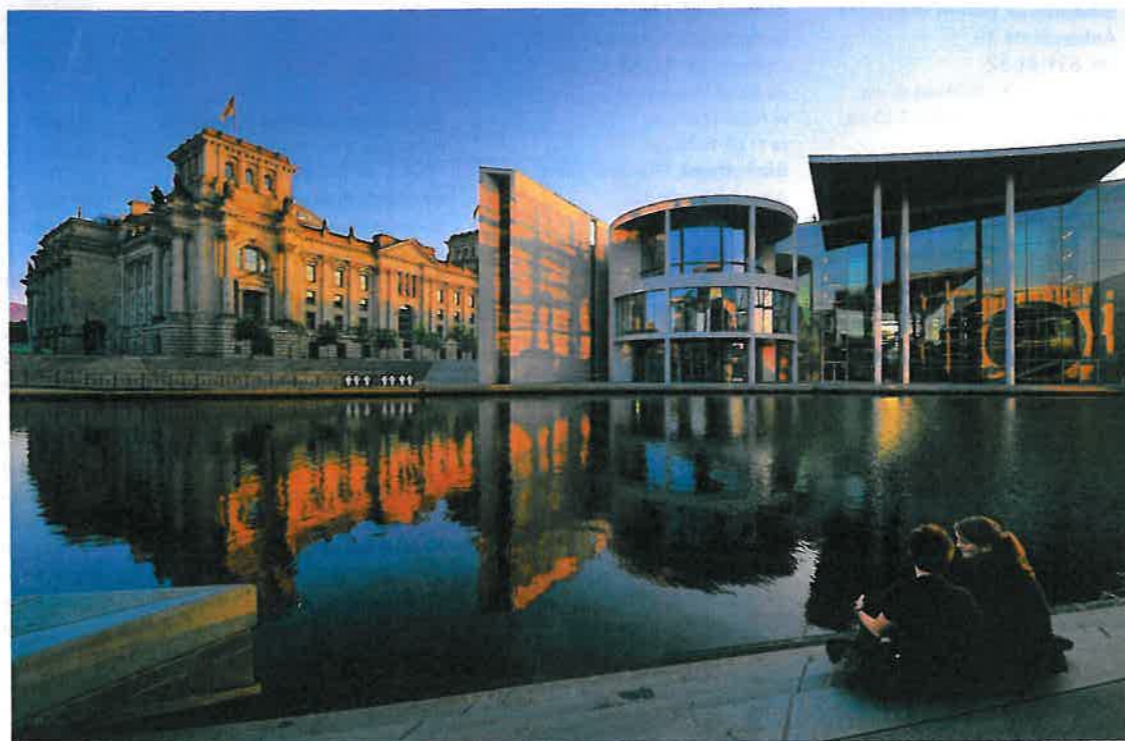

twintig jaar na de val van de muur wordt de DDR herdacht

'een hele maatschappij is verdwenen'

door Ilse Bos

In de nacht van 9 op 10 november 1989 ging de Muur tussen Oost- en West-Berlijn open. Een jaar later bestond de DDR niet meer. In razend tempo verdween het land van Trabant, Volkseigenes Betrieb en Stasi. 'Het fascinerende is: het is maar twintig jaar geleden, maar tegelijk zo enorm geschiedenis.'

Friso de Zeeuw, directeur bij projectontwikkelaar Bouwfonds Ontwikkeling en praktijkhoogleraar Gebiedsontwikkeling, kwam in 1985 voor het eerst in de DDR. Sindsdien ging hij elk jaar weer. 'Ik was gefascineerd. Dat er zo dichtbij zo'n compleet andere wereld bestond. De bordkartonnen werkelijkheid van het regime. En daarachter de gewone burgers die zich met ruilhandel staande hielden. Als er een rij voor een winkel stond was het: 'Zuerst anstehen, dann fragen was es gibt', oftewel eerst in de rij aansluiten, daarna pas vragen wat er te koop was. Als er eens iets verkrijgbaar was, moest je toeslaan, eventueel kon je het altijd ruilen voor iets wat je werkelijk nodig had.'

De Zeeuw begon in de garage bij zijn huis in Monnickendam een compleet DDR-Museum. In samenwerking met het Duits Verkeersbureau, het Goethe Instituut en het Duitsland Instituut Amsterdam organiseert hij nu in de OBA een programma met exposities rond de val van de Muur, waarop de bezoeker zich zal verbazen hoe lang geleden twintig jaar kan lijken. 'Met alledaagse voorwerpen en officiële documenten laten we zien hoe anders het was, achter de Muur. Al die spullen komen buitenproportioneel gedateerd over. Het is ongelooflijk hoe snel de geschiedenis zich heeft voltrokken. Een

hele maatschappij die van de Tweede Wereldoorlog tot 1990 bestond is verdwenen. Tegelijk kom je overal in het voormalige Oost-Duitsland nog dertigers tegen die je precies kunnen vertellen hoe de sjaaltjes van de Junge Pioniere, de jeugdbeweging van de communistische partij, gestrikt moesten worden.'

Lullige plastic eierdopjes

De meeste DDR-producten hebben de Wende niet overleefd. Uit schaamte over de braafheid waarmee trouw aan het regime werd beleden, werden tijdsdocumenten massaal in vuilnisbakken gekiept. Zoals de Brigadeboeken, waarin arbeiders in keurige typletters verslag deden van bedrijfsuitjes, jubilea en productierecords. Aan de andere kant stak ook heimwee al snel de kop op. Vita Cola werd opnieuw in productie genomen, en ook de 'redelijk lullige plastic eierdopjes', waaruit de Oost-Duitser sinds jaar en dag zijn eitje had gelepeld.

De Zeeuw: 'Een deel van de mensen heeft zich razendsnel aangepast, anderen zitten nog steeds in een gewenningsproces. In buurten waar iedereen wegtrok naar het Westen of massaal werkloos werd, waar het onveilig werd en waar de voorzieningen van vroeger ineens ontbraken, daar verlangen mensen terug naar de veiligheid van de oude DDR. Want daar was tenminste ook altijd het informele leven, het privé domein waarin je je met vrienden en kennissen aan alles kon onttrekken. Bijvoorbeeld op de volkstuin, die in de DDR heel populair was. Ostalgie, het terugverlangen naar de DDR, is

in Duitsland zeer omstreden, omdat het een schuldige staat onschuldig doet lijken. Mensen vergeten hoe ver de onderdrukking ging en hoe ver de geheime dienst, de Stasi, zijn tentakels in de samenleving had uitgestrekt.'

Alternatieve scene

De kunst was een ander toevluchtsoord voor de DDR-burger. 'De DDR was Leseland, er werd heel veel literatuur gelezen en geproduceerd, ondanks de censuur. Schrijvers waren voortdurend aan het manoeuvreren tussen wat mocht en wat niet mocht. En in de Berlijnse wijk Prenzlauerberg ontstond bijvoorbeeld een complete modescene, met relaties naar het modeblad Sybille dat vol stond met kleding die nauwelijks verkrijgbaar was.

De alternatieve scene werd min of meer getolereerd, maar wel nauwlettend in de gaten gehouden. Het regime bestond uit mannen van een jaar of 60, 70 met een kleinburgerlijke moraal, die helemaal niets begrepen van de jeugdcultuur. Maar zolang het in de marge bleef en niet politiek getint, werd het getolereerd.'

De expositie *Achter de Muur* gaat vergezeld van de fototentoonstelling *Een ogenblik in Duitsland*, over de val van de Muur. Daarnaast vertoont het Filmmuseum de DDR-film *Solo Sunny* (Konrad Wolf, 1980) die de verlangens en frustraties van DDR-jongeren tot uitdrukking bracht. Op de openingsavond wordt oud-minister Ben Bot geïnterviewd over de tijd dat hij als eerste Nederlandse ambassadeur werkte in Oost-Berlijn, treedt rasentertainer Sven Ratke op, en is een gedeelte uit het theaterstuk *Mijn DDR, reconstructie van een kindertijd* van Marie Norden te zien.

Openingsprogramma exposities 'Achter de Muur' en 'Een ogenblik in Duitsland'

maandag 9 november 17.00 uur | Centrale Bibliotheek Theater van 't Woord

Exposities 'Achter de Muur' en 'Een ogenblik in Duitsland'

9 november t/m 31 januari | Centrale Bibliotheek 3e etage

'Solo Sunny', film in het kader van programma 'Cinema DDR - Films van achter de Muur' door het Filmmuseum

zondag 1 november 15.00 uur | Centrale Bibliotheek Theater van 't Woord

